

СПРОБИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН САМОКОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Солодченко Сергій Вікторович

аспірант кафедри господарського права,
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля,
Україна, м. Сєверодонецьк
e-mail: hozpravo@i.ua

Формування новітніх типів господарюючих суб'єктів як суб'єктів, що самоорганізуються у процесі адаптації до інновацій, спонукає до застереження щодо небезпеки зловживання власною самоорганізацією [3, с. 55]. Прихильники деінституціалізації самоконтролю у сфері господарювання схильні сприймати неефективність самоконтролю як проблему менталітету підприємців України. Однак без встановлення правової компоненти у забезпеченні ефективності самоконтролю поведінка його суб'єктів залишиться юридично нейтральною. Не можна допустити цього, бо «... при розвинутому самоконтролі є висока ймовірність встановлення демократії, а при нерозвиненому – диктатури».

Для інноваційного суспільства актуальною є потреба в організації і проведенні самоконтролю. Суспільству недостатньо покладатися лише на внутрішню мотивацію в досягненні високої культури підприємців. Тому проблема правової регламентації самоконтролю у сфері господарювання стає гострою, особливо це стосується досягнення ефективності та рентабельності господарських процесів, гарантування безпеки продукції та її виробництва, оскільки – відображає об'єктивність підходу щодо задоволення запитів споживачів та суспільства. Водночас об'єктивний підхід зобов'язує науковців вивчати, створювати та пропонувати такі способи інституціалізації суспільних відносин самоконтролю, які відповідають критеріям ефективності.

Початковий етап інституціоналізації суспільних відносин, які складають лише частину відносин самоконтролю у сфері господарювання, настав в Україні із прийняттям ГК України та галузевих законодавчих актів: «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг», «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність» і деяких інших. Скоро розпочнеться новий етап, про що свідчить обговорення на офіційному рівні двох законопроектів про саморегулівні організації. Намір закріпити вагому частину вимог до самоконтролю у сфері господарювання, а саме вимог до здійснення контролю за діяльністю підприємців із боку саморегулівних організацій, є схвальним. У законопроекті про саморегулівні організації відокремлено розділ «Контроль саморегулівної організації за здійсненням членами саморегулівної організації підприємницької або професійної діяльності» [2]. Натомість його аналіз вказує, що предмет самоконтролю не має чіткого формулювання діянь саморегулівних організацій стосовно оцінки безпосереднього контролю з боку підприємств своєї діяльності, які не стали членами саморегулівних організацій. Якість інституціоналізації залежить від того, наскільки швидко буде зростати кількість індивідів, що використовують даний інститут. Соціологічне дослідження показало, що не члени саморегулівних організацій будуть мати намір (по численних позиціях) перейти від статусу підконтрольних суб'єктів державного контролю у статус підконтрольних суб'єктів саморегулівних організацій. Тому як для уніфікованого нормативно-правового акта з питань організації та діяльності саморегулівних організацій в Україні, як мінімум, три його статті 49, 50 та 51 мали б відображати у предметі свого контролю. організацію та здійснення не членами саморегулівної організації самоконтролю за своєю господарською (у тому числі підприємницькою) діяльністю. До того ж ст. 49 законопроекту має значно ширшу назву порівняно з її змістом. Назва статті «Предмет контролю саморегулівної організації за здійсненням членами саморегулівної організації підприємницької або професійної діяльності» [2], а виходячи зі змісту контроль за здійсненням підприємницької діяльності зведено лише до зобов'язання контролювати дотримання прав споживачів.

Посилання до локального нормативно-правового акта – Статуту саморегульованої організації не є виправданим, якщо в Законі не окреслено коло ключових питань, по яких саморегульована організація здійснює контроль за своїми членами і не членами.

У статті 50 законопроекту про саморегульовані організації, яка має назву «Заходи контролю саморегульованої організації...» [2], доцільно було б запровадити такий сучасний захід, як ведення реєстру паспортів суб'єктів господарювання (авторську пропозицію з цього питання обґрунтовано у статті «Паспортизація как средство самоконтроля хозяйствующих субъектов»). Такий захід інтегрує нормативно-правове опосередкування недержавного контролю у сфері господарювання, що складається з безпосереднього самоконтролю своєї діяльності з боку підприємства з опосередкуванням контролю саморегульованих організацій. Інтеграція є сприятливим фактором для того, щоб чергова спроба інституціоналізації відбулася в інтересах вирішення правових проблем реалізації режиму самоконтролю та підвищення рівня культури підприємців.

Формування культури підприємців, поряд із створенням відповідної законодавчої і нормативно-правової бази та необхідних умов, що забезпечують ефективну правозастосовну діяльність, стають нагальною потребою як суб'єктів підприємництва, так і держави в цілому. Ця проблема набуває в Україні важливого значення, високої соціальної значущості [1, с. 110]. Особливо, коли йдеться про правові фактори створення безпекового інноваційного суспільства.

Список використаної літератури

1. Менюк О. А. Формування правової культури підприємця: теоретичні та прикладні аспекти / О. А. Менюк. – Київ : Оріони, 2001. – 172 с.

2. Про саморегульовані організації [Електронний ресурс] : проект Закону України № 4841 від 16.07.2009 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Електрон. дані. – Київ, 1994–2016. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=35867 (дата звернення: 12.05.2016). – Назва з екрана.

3. Шаповалова О. В. Основні напрями державної політики у сфері становлення інноваційного суспільства в Україні / О. В. Шаповалова // Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні : монографія / за ред.: Г. П. Клімова, Ю.Є. Атаманова. – Харків. : Право, 2015. – С. 40–69.